

MIROLJUB

GODINA: I.

SOMBOR, 1998.

BROJ 4.



SELIAKOV OSMIH

*Težak teret na leđi nosi,
dok sagnit sa zemljom razgovara,
žarko Sunce često mu prkosi,
a on mu uvijek smiškom odgovara.*

*Puno truda za komad kruva,
puno znoja i pridugi dana,
a on i dalje sa ponosom čuva,
blagi osmih, lik njegov i rana.*

*Ova godina je bila teška,
Al' nada se da će doći bolja,
i kriju se riči iza toga smiška:
"Neka bude Božja, a ni moja, volja!"*

*Nek nam taki čovik bude uzor,
i nek tada bude duša svaka,
nek nam misli krasi prizor,
blagog osmiha, skromnog seljaka.*

Zlatko Gorjanac - Tolin

Štovani čitatelji!

Ovim brojem našeg Lista navršava se prva godina izlaženja. Nijedan početak nije lak, tako ni ovaj. Najteže je bilo krenuti. Po objavljivanju prvog broja "Miroljuba" uredništvu je bilo lakše jer smo vidjeli da je reakcija čitatelja bila vrlo pozitivna i da list čitaju svi uzrasti.

Ubrzo nam su nam se javili novi suradnici. Otvorili smo nove rubrike. Podrška nam je stigla sa svih strana. U četiti objavljena broja ove godine nastojali smo zabilježiti sve aktivnosti Kulturno-umjetničkog društva "Vladimir Nazor" u Somboru, kao i neka zbivanja iz povijesti i kulture Hrvata Sombora i okolnih mjesta.

Uzevši u obzir vrlo dugi vremenski period od kada živimo na ovim prostorima i da smo mnoge godine bili sputavani njegovati svoj jezik kulturu, vjeru i običaje, trebat će prilično truda da se sve to nadoknadi. Stoga i u buduće očekujemo Vašu suradnju o svim ovim temama. Rado ćemo objaviti sve što je aktuelno, a tiče se života našeg naroda.

Urednik



Slika na naslovnoj strani:

*Bandaš i bandašica
na ulicama Sombora.*

U MOM KRAJU

*U mom kraju poznato mi
svaka njiva, svaki trn;
poznato mi od malena,
svaki salaš, svaki žbun.*

*Poznato mi od ditinjstva,
svaka staza kraja mog;
oranice naše plodne,
što nam dade dobri Bog.*

*Poznato mi vrlo dobro,
svako drvo, svaki panj;
i kraj bare na obali,
stara vrba i jablan.*

*Ja poznajem svako biće,
što tu diše friški zrak;
u mom kraju ne plaši me,
gusta tama, niti mrak.*

*Od mog rođenog salaša,
poznat mi je svaki put;
a od rodnog jorgovana,
svaki cvitak, svaki prut.*

*Poznata mi svaka ruža,
što zalivam cili maj;
zato ljubim iz sveg srca,
taj moj mili, rodni kraj.*

*Manda Matarić, rođ. Karas
(Tiskano u "Našem Kalendaru" 1944. godine)*



**Svim članovima,
čitateljima
i prijateljima želimo
čestit Božić i
sretnu Novu Godinu!**

IZ POVIJESTI BAČKE I SOMBORA

Na početku nove ere rimsko carstvo se prostiralo sve do Dunava. Granicu carstva su obezbjeđivali izgradnjom utvrda i na lijevoj obali Dunava, odnosno na Bačkoj strani. Ovo potvrđuju rimske opeke i kameni natpisi nađeni u Bačkom Monoštoru, Baču, Tielu...

Poznati rimski limes /granica, utvrda/, dodiruje Bačku u dužini od 219 kilometara. Jedna od većih rimskih utvrda nalazila se malo zapadnije od današnjeg Bačkog Monoštora, na samoj obali Dunava, gdje su Rimljani vjerojatno Dunav prelazili skelom. Kasnije se ova utvrda širi i koristi kao pristanište. Po dolasku Bugara u Bačku oni joj daju ime Bodrog, što na bugarskom znači: pristanište, skela. Rimljani su vjerojatno imali utvrde i na otocima Mostonge /današnji Sombor/, kao i na obližnjim brežuljcima Gradine. Zbog toga su ovi somborski salaši i dobili ime: Gradina.

Kako je Dunav plavio široki pojas uz svoje obale, Rimljani su gradili nasipe uz Dunav koji su korišteni kao odbrambena linija i kao vojni drum. Za gradnju nasipa su koristili zemlju kraj nasipa te je uz nasip načinjen i prilično dubok šanac koji je još više ojačavao liniju obrane od neprijatelja. Zato su kasnije ovi rimski nasipi sa putevima dobili naziv "rimski šančevi".

Rimljani su prvo izgradili vojni put na nasipu, uz desnu obalu Dunava, koji je išao od Budima do Mohača, a i danas se koristi dobrim dijelom po staroj trasi. Put se nije mogao proširiti na jug zbog Batinskog brda i Kopačkog rita, pa su Rimljani prešli Dunav skelom kod Mohača. Dalje nastavljaju izgradnjom nasipa na lijevoj obali Dunava, koji se proteže do Koluta, prolazi istočno od Bodroga, preko današnjeg Sombora, pored Telečke visoravni i presijeca Bačku sve do Titela na Tisi. Ovaj put se zvao "Veliki rimski šanac". Za Rimljane to je bio vrlo značajan vojni put /via militaris/, koji je povezivao dvije rimske provincije: Panoniju i Dačiju koja se nalazila u današnjoj Rumunjskoj. Širina puta je bila oko 6, a visina oko 2 metra.

Jedan dio današnjeg puta Sombor-Bezdan ide strom rimskog puta. To je vidljivo na dionici kroz šumu Kozara: put je krivudav, izdignut na nasip, a uz put se protežu duboki šančevi.

Mali rimski šanac je išao od Apatina, preko Gospođinaca, do Starog Bečeja, odakle je produžavao uz Tisu do Stare Kanjiže. Njegova trasa se skoro poklapala sa trasom Velikog Bačkog kanala. Postojao je i rimski šanac /put/ koji je išao od današnjeg Novog Sada do Bačkog Gradišta.

Na teritoriji Sombora, na Mađarskom putu, uz obalu Mostonge, arheolozi su pronašli sarmatsko naselje iz vremena prije nove ere. Otkriveno je 15 kuća u obliku košnica. U prvoj polovici 1. stoljeća u Bačku se naseljavaju ratoborna sarmatska plemena Jazidi, koji pripadaju velikoj obitelji iranskih naroda. Ovdje zatiču i pokoravaju Dačka plemena. Sarmati se stalno bore sa susjednim Rimljanima. Rimski car Dioklecijan je tijekom 293. godine duže boravio u Sirmiumu /danas Sremska Mitrovica/ i više puta ratovao sa Sarmatima. U toku primirja Rimljani su



trgovali sa narodima Bačke. Rimski novac i keramika su nađeni u Bezdanu, Somboru, Stararu, Doroslovu, Sivilojevu...

Sarmate potiskuju Huni 375. godine. U to vrijeme u Donju Panoniju i Bačku dolaze prvi Slaveni iz Ukrajine. Huni osnivaju svoju državu sa prijestolnicom u Segedinu. Hunska država je imala najveću moć pod Atilom /434.-453.g./ Atila se sa svojim ratnicima odmarao na otocima Mostonge gdje su imali taborište. Atilin sin Čaba sukobio se sa Rimljanima južno od Sombora. U ovoj bitci Huni pobjeđuju. U to vrijeme dolaze Slaveni u sve većem broju u Bačku i Baranju.

Od 455. do 493. godine u Bačkoj žive Herluci, a zatim Gepidi, koji osnivaju svoju državu. Gepidska država propada 557. godine kada u Bačku dolaze germanska plemena Langobardi, a oko 570. godine Avari. Vrhunac svoje moći Avari dostižu 625. godine, kada su opkolili Carigrad. U Bačkoj oni borave sve do 776. godine. Te godine ih je protjerao franački kralj Karlo Veliki.

Selidbe naroda se nastavljaju. Tako u Bačku dolaze Bugari. Oni osnivaju svoju državu. Njihov kralj Zalan je imao sjedište u Tielu. U šestom i sedmom stoljeću preko Bačke prolaze brojna slavenska plemena i spuštaju se na Balkanski poluotok.

Mađari, koji su podrijetlom iz Jugorije /sliv Irčiša u Sibiru/, kreću u seobu početkom devetog stoljeća prema jugozapadu. Prvobitno se nastanjuju u Lebediji, sjeverno od Crnog Mora, da bi zatim krenuli na zapad. Pod vodstvom Arpada 895. godine prelaze Karpate. Naredne godine prelaze Tisu kod Titela i kreću uz lijevu obalu Dunava. Zaustavljaju se kod utvrde Bodrog. Tu se Arpad odmarao. Kasnije su nastavili putovanje dalje na sjever. Ubrzo su nadvladali Bugare i utemeljili su svoju državu.

Mađarski kralj Stjepan osniva u Bačkoj dvije županije: Bodrošku, sa sjedištem u Bodrogu i Bačku, sa sjedištem u Baču. Bodroška, kao jedna od najstarijih županija, graniči se sa Dunavom i Tisom, na sjeveru obuhvaća Suboticu, Baju, Kaloču, a na jugu od Apatina do Sente. Mađari su primili kršćanstvo 1001. godine, kada je kralj Stjepan dobio od Pape iz Rima kraljevsku krunu i apostolsku titulu. Tada Bač, pored administrativnog sjedišta, postaje i crkvenom prijestolnicom za teritorij cijele Bačke. Sačuvani su podaci da je u to vrijeme na ušću rijeke Mostonge u Dunav, podignuta katedrala. Vjerojatno iz tog vremena potječe i crkva na uzvišici u Gradini. Kralj Stjepan često je boravio u Bodrogu.

Veliki bački župan Vid, čije je sjedište bilo u Baču, ratovao je 1074. godine. U tom pohodu ratovali su i žitelji bodroške županije.

Mađarski kralj Ladislav Arpadović proveo je uskršnje blagdane u Bodrogu, spremajući se za križarski pohod do Jeruzalema. U Bodrogu se oprostio od državnih velikaša. U vrijeme križarskih ratova 1096.-1291. dio križarske vojske je u odlasku i povratku prošao putem kroz Bačku kraj Bodroga. Otopčici na Mostongi su bili od velikog značenja za odmor ratnika.

Ovaj put je od davnina povezivao zapadnu Europu sa Azijom. Bio je primamljiv i zbog toga što je u Bačkoj uvijek bilo hrane, zemlja je davala žitarice, šume divljač, a Dunav i Mostonga ribu. Trgovci su donosili robu iz Azije i razmjenjivali je za hranu. To je bio jedan od završnih krakova "puta svile".

Veliki bodroški župan 1135. godine bio je Lambert. Porez bodroškoj župi plaća 1198. godine i naselje Sveti Mihalj /stari naziv Sombora/. Ovo naselje je podignuto na otocima Mostonge. U okolici Bodroga 1241. godine bilo je 11 naselja. Te godine su prodrli Tataři u Panoniju i opustošili Bodrog i šest od ukupno jedanaest naselja. Tataři zimuju na području Sombora, a kad se led zamrzao, nastavljaju goniti mađarskog kralja Belu IV. sve do Klisa kraj Splita. Tu je Bela IV. našao zaštitu. Po povratku u Mađarsku kralj je poveo sa sobom i izvjestan broj Hrvata koji su se tada nastanili u Bačkoj.

Žitelji Bodroga ostali su bez tvrđave koju su razorili Tataři. Zato je počela izgradnja nove utvrde nekoliko kilometara istočnije, na južnom rubu današnje Bezdanske šume. Godine 1263. se prvi put pominje novo utvrđeno naselje pod imenom Bortan. Kasnije je ovo naselje mijenjalo svoje ime u Bortanj. Ostaci ove obrambene utvrde, sa visokim nasipom, mogu se i danas vidjeti nedaleko od Sombora. Godine 1360. pominje se mjesto Bodrog Monoštor /današnji Bački Monoštor/, koji je istočnije od Bodroga.

Sombor postaje 1360. godine sjedište vlastelinstva plemića obitelji Cobor. Od tada pa do dolaska Turaka nosi naziv Cobor Sveti Mihalj /Czobor Szent Mihály/.

Kralj Ljudevit 1366. godine moli bosanske franjevce da pošalju vjerovjesnike u južne krajeve Ugarske. Papa Grgur XI. u pismu iz godine 1376. godine dopušta franjevcima djelovanje u "Bačko-kaločkoj nadbiskupiji, s razlogom što mađarski svećenici ne znaju jezik tamošnjeg slavenskog življa te ne mogu obavljati dušobrižništvo". Papa Urban godine 1386. zahvaljuje kralju Ljudevitu što uz pomoć mjesnih biskupa potiče i pomaže rad



Najstariji grbovi Sombora

franjevaca. Godine 1388. u Apatinu se pominje posjed obitelji Horvat.

Za vladavine kralja Žigmunda /1387.-1437./, pominje se selidba Hrvata iz Bosne u Bačku. Godine 1432. u Somboru je održan županijski sabor Bodroške županije uz sudjelovanje 300 veleposjednika. Godine 1443. zemljotres pogađa Sombor. Srušena je crkva i kaštel kao i trošne kuće kmetova. Bježeci od Turaka 1463. godine mnoge obitelji se sele iz Bosne u Bačku. Među dosejenicima se pominju prezimena: Bibić, Jabanović, Knezović, Patačić, Predović, Tomanović, Veranković i druga. Kralj Matija Korvin dopustio je 1469. godine Ivanu Coboru i njegovoj braći Martinu i Mirku, da u Somboru izgrade utvrdu od postojeane građe. Kako su turske čete sve češće prodirale u Podunavlje, ubrzana je gradnja utvrde. Ista je završena 1478. godine. Utvrđeni dio grada su opasala dva opkopa i vode Mostonge.

Godine 1479. papa Siksto IV. dozvoljava da se u Somboru nastane dominikanci koji su izgradili samostan i crkvu. Za vrijeme Matije Korvina /1458.-1490./, ponovno se naseljava hrvatski živalj iz Bosne i Dalmacije u Bačku. Godine 1514. na Cvjetnu nedjelju, na vratima dominikanskog samostana u Somboru okačen je poziv pape Lava X. da se poče u križarski rat protiv Turaka. Na Uskrs se u Somboru okupljaju vojnici i ostali dorasli za borbu. Sombor je bio zborna mjesto za južnu Mađarsku. Vojska je stigla do Bača, idući u susret Turcima, ali tada izbija seljačka pobuna Jurja Dože. Ustanici zauzimaju više mjesta, među kojima i Sombor. Ustanak je bio ubrzo ugušen u krvi.

Godine 1522. osam obitelji Bortanja plaća porez Kaločkoj nadbiskupiji. Ubrzo poslije toga Turci prodiru sa Balkana. Prešli su Savu krenuli prema srednjoj Europi. Godine 1526. u Bodrogu se kraće vrijeme zadržao turski sultan Sulejman, a 29. 08. 1526. izbila je Mohačka bitka. Turci su potukli Mađare i bez borbe ulaze u Budim. Turci prelaze na lijevu obalu Dunava i tek poslije više godina osvajaju prestore između Dunava i Tise. Spuštajući se sa sjevera prema jugu Bačke osvojili su Kaloču 1929. godine.

Godine 1537. godine dolaze mnogi Hrvati iz Slavonije i Dalmacije i naseljavaju se u Baranju i Bačku. Turski Pertev-paša 1541. godine zauzima Cobor Sveti Mihalj koji se od tada u dokumentima spominje kao Sombor.

Josip /Zvonko/ Pekaović

BUNJEVCI

U DALMATINSKOJ ZAGORI I LICI

U tekstu o Bunjevcima u tri države navedeno je da velika populacija Bunjevaca oko 250.000 živi u Dalmatinskoj Zagori i Lici. Ovaj tekst ima namjeru podrobnije osvijetliti povijest i sadašnjost Bunjevaca na tim prostorima. Bunjevci su svojim specifičnim jezikom (štokavska ikavica), izgledom (visoki, crni) nošnjom i običajima ("svilu nosi, a zlatom se krasi") izdvojena hrvatska narodoslovna skupina koja danas živi na području današnje Republike Hrvatske, te zapadne Bo-



Ličke Bunjevke u narodnoj nošnji (slika s početka XX. stoljeća.)

sne i Hercegovine uz planine od Velike Kapele, Piješevice, Velebita, Svilaje i Dinare. Budući da u tim krajevima Bunjevci žive stoljećima sa ostalim Hrvatima - starosjediocima, te doseljenim pravoslavnim Vlasima, islamiziranim pučanstvom i da njihova naselja nisu skoncentrirana na jedno područje gdje bi bili najbrojniji narod potpuno se gubio naziv Bunjevac u korist lokalnih naziva kao što su: Hercegovac, Bosanac, Dalmatinac, Ličanin ili Primorac. Prvi podaci o dolasku Bunjevaca iz Krmpota, to je selo kod Novog Vinodolskog, (Krmporučani) u Liku datiraju iz 1605. godine. Kapetan Like i Krbave u svom izvješću vlastima naznačava temeljne karakteristike novopridošlog naroda: da su katolici, obitelj im je mnogobrojna i da su neobuzdani u svojim postupcima. Pošto se pouzdano ne zna da li su svi doseljeni Krmporučani bili isključivo katolici ili je bilo i grko-katolika, to je u tim prostorima među novopridošlicama zabilježeno dosta prelazaka čitavih obitelji iz katoličanstva u pravoslavlje i obrnuto. Na to upućuje između ostalog i mnoga prezimena porodica koja

podsećaju na pravoslavlje ali su danas Hrvati - katolici, (Jovanovići iz Novog Vinodolskog su katolici, a njihovi prezimenjaci davno preseljeni u Liku su pravoslavci - Srbi).

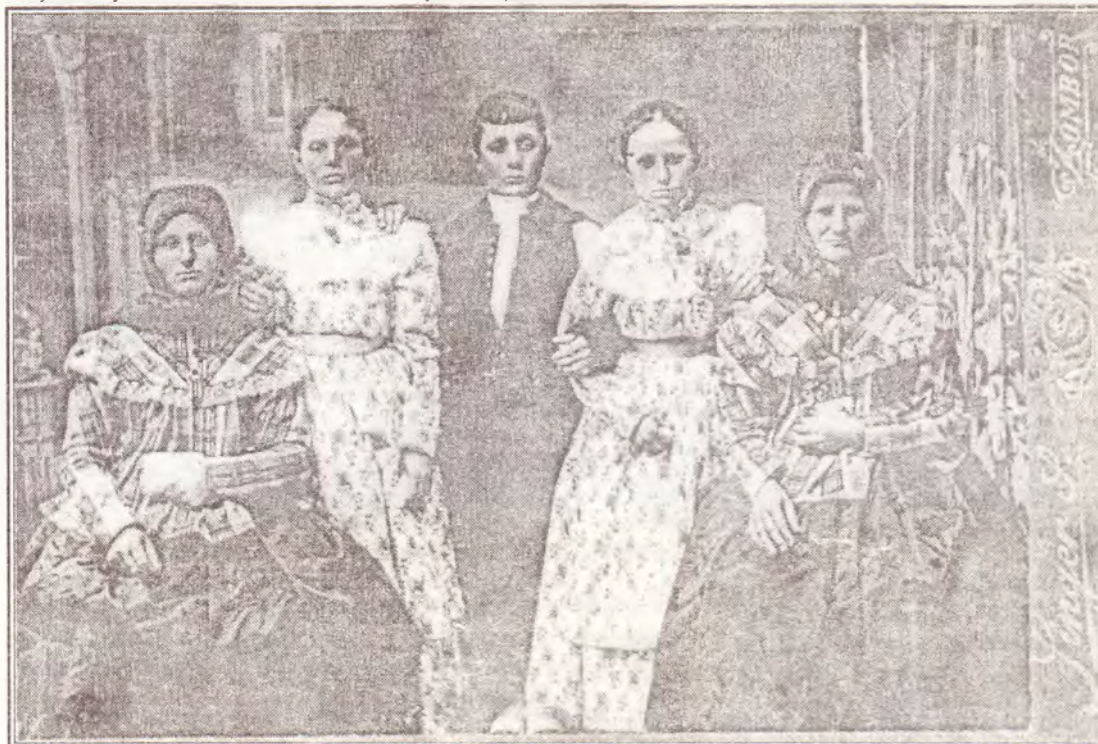
Današnje očigledne razlike pored vjere su i one u govoru, nošnji i običajima. Autor članka o povijesti Bunjevaca prof. dr. D. Pavličić navodi: "Ako usporedimo jezik primorsko-ličkih Bunjevaca-katolika, i ličkih Srba pravoslavaca zapazit ćemo goleme razlike. One su prije svega u ikavici Bunjevaca-Hrvata i ijekavici Vlaha koji su pod kraj prošlog stoljeća postali Srbi. Kad su npr. Bunjevci Budiselići prešli na pravoslavlje oni su postali Budisavljevići. Iz te obitelji potekli su brojni časnici, pisci i Jovanka udana Broz." Krajiški časnik, rodom Ličanin, Ivan Murgić (živio u 19. st.) objavljuje u "Vijencu" časopisu koga je uređivao August Šenoa i sljedeće: "Svi Bunjevci u Liki jesu katoličke vjere i drže puno i čvrsto svoj zakon, pohađaju marljivo crkve, a ljudi su dosta moralni. Pređi Bunjevaca još u svojoj staroj postojbini dolini rijeke Bune u Hercegovini, su katolici bili a da

nije istina što neki pravoslavni hoće da su Bunjevci istočne vjere pa da su bježeći u Dalmaciju i u Liku pred turskim zulumom dopali u šake talijanskih i hrvatskih popova koji da nisu dopustili bjeguncem naseliti se, dok nisu primili zapadni zakon." Murgić dalje piše o istim prezimenima kod Bunjevaca-katolika i pravoslavnih Vlaha npr.: Babić, Došeni, Brkići, Ponavići, Živkovići, Vlatkovići i Simići pa zaključuje "da nema dvojbe da su oni od jednog naroda nego i jednog porijekla, svi su Hrvati, svi su južni Slaveni zvali se oni Bunjevci, Kranjci ili Vlasi." Murgičeve tvrdnje potkrepljuje i povjesničar S. Pavličić koji o miješanju stanovništva i dvojnim prezimenima

bunjevačka obitelj Starčevića. Najpoznatiji među njima su tri brata: David, Ante i Mile. Također odatle potiče i Anka Butorac (1905-1942.) revolucionar i naredni heroj Drugog svjetskog rata. Ante Starčević (1823-1896.), podrijetlom lički Bunjevac, rodom iz Žitnika kraj Gospića, spominje u svojim zapisima i Bunjevce kao mudre i okretne te iznad svega moralne ljude. Također, navodi da su Krmpoćani naselili Lič, nedaleko od Delnica, 1505. godine, a kasnije nakon oslobođenja 1689. godine i ostale dijelove Like. Otprilike u isto vrijeme najsjeverozapadnije Moravice. U Perušiću su ostali muslimani koji su se pokrstili u kršćane.

Budući da su se vitalni i zdravi bunjevački

rodovi brzo množili napučili su ubrzo Liku, Krbavu i Gacku, a nakon oslobođenja područja bihaćkog zaleđa naselili su Lapac i Borićevac, a mnogi su krenuli prema Slunju, Saborskom, Karlovcu, Zagrebu, Slavoniji i Srijemu. Iz ličkih gradova: Borićeva, Lovinca, Udbine, Gospića, Otočca i drugih. početkom ovog stoljeća počinje masovno iseljavanje Bunjevaca u zapadnu Europu i Ameriku. U telefonskom imeniku Za-



Bunjevačke nane sa dicom - obitelj Strlič iz Dočana kraj Sombora (slikano 1906. godine)

koja su danas i hrvatska i srpska: "Neki su se srpski rodovi sasvim izmješali s bunjevačkim te su se uzajamno ženili i udavali. Tako su poneki Uzelci i Pejnovići na smiljanskom tlu a Vojnovići na trnovačkom, postali katolici i od njih potječu Hrvati tih prezimena."

O miješanju stanovništva Like još samo i ovo: pored Bunjevaca i Vlaha, na područje oslobođeno od Turaka sa krajiškim posadama, došli su i pojedini časnici njemačkog podrijetla i prezimena. Već 1690. godine u područje Gospića živjele su obitelji s prezimenima: Rauch, Bauer, Ulbrich, Hader i druge. Gospić je tada postao zapovjedno središte Vojne krajine, a istovremeno su Bunjevci iz Liča, Krmpota, Jablanca i Svetog Jurja utemeljili i Pazarište 1690. godine. Među njima bila je brojna

greba ima preko 200 brojeva čiji su vlasnici potomci ovih Bunjevaca iz Like, napr.: Tomljenovići, Prpići, Pavelići, Šikići, Čačići, Matijevići, Krpani, Starčevići i dr. Uopće uzevši danas živi više ličkih Bunjevaca podrijetlom iz Like, Krbave i Gacke izvan tih područja nego u njima. Više ne vrijedi narodna poslovice: "Lika sve naseli, a sebe ne raseli".

Bunjevi Hrvati iz spominjanih prostora ostavili su značajnog traga u hrvatskoj političkoj, vojnoj, naučnoj i književničkoj povijesti, o čemu svjedoči i činjenica da je posljednji hrvatski ban 1921. godine bio dr. Tomislav Tomijenić, lički Bunjevac.

Mato Matarić

AKTIVNOSTI FOLKLORNE SEKCIJE KUD-a "VLADIMIR NAZOR" IZ SOMBORA

Dužijanca '98 u Subotici

Kao svake godine do sada, tako je Folklorna sekcija KUD-a "Vladimir Nazor" iz Sombora predstavila naše Društvo na tradicionalnim žetelačkim svečanostima u Subotici Dužijanca '98.

Na pomenutoj manifestaciji u Subotici gostovali smo 8. i 9. avgusta ove godine. Domaćini su se u Subotici pokazali, kao i uvijek do sada, u najboljem svjetlu. Spletom bunjevačkih igara predstavio se naš KUD u subotu 8. avgusta na centralnom trgu Subotice. Nastup je bio vrlo zapažen. U nedilju, narednog dana, posli Svete Mise, održan je tradicionalni defile ulicama Subotice. Šetajući i igrajući ulicama Subotice, posittelji koji su stajali sa strana, burno su pozdravljali Somborce, a to je još jedan dokaz, da Folklorna sekcija na najbolji način prikazuje ovo naše Društvo.

Prvi festival folkloru u Somboru

U Somboru je 17.8.1998. godine održan prvi festival folkloru Sombora u organizaciji GKUD-a "Sombor". Starija sekcija našeg Društva predstavila se spletom bunjevačkih igara na ovom festivalu. Pored mnogobrojnih učesnika iz cile republike navedena grupa Folklorne sekcije našeg Društva, predstavila se u vrlo zapaženom svjetlu. Originalnost nošnje i ruva, kao i uvižbanost u izvođenju bunjevačkih igara izmamio je buran aplauz ne samo publike, već i ostalih sudionika u programu.

Triba svakako napomeniti i to da je KUD "Vladimir Nazor" bio jedini koji se predstavio originalnošću u prikazu igara vezanih za Sombor. Želimo im još puno takvih nastupa.

Posita Bačkom Monoštoru

Saradnja KUD-a "Vladimir Nazor" Sombor i KPZ Bački Monoštor, traje već čitav niz godina. Tako je i na najsvečaniji dan sela Bačkog Monoštora bilo i ove godine. Zavetni dan sela održava se 13. oktobra svake godine u Bačkom Monoštoru. Na ovu svečanost pozvani su i predstavnici našeg Društva. Dva para obučenih u bunjevačka ruva prisustvovali su svečanoj Misi koja je održana u misnoj crkvi. Posli Mise domaćini su priredili slavlje koje je trajalo duboko u noć.

Veče druženja - "Veče na opačke"

U velikoj sali našeg Društva 23. oktobra održano je prvi put veče druženja popularno nazvano "Veče na opačke". Veterani i starija grupa Folklorne sekcije ovog Društva priredili su veče druženja svih onih koji vole smijanje, šalu, pismu i igru. Kao gosti sa svoje 4 koreografije nastupilo je GKUD "Sombor" iz Sombora, a glavni nositelji večeri bili su veterani i starija grupa Folklorne sekcije našeg Društva.

Nastup domaćina bio je veoma upečatljiv. Posli skoro više od jednog miseca uigravanja "obrnute koreografije"

došlo se do željenog cilja. Naime, o čemu je riječ? Pošto se veče i zvalo "Veče na opačke" prominile su se uloge u tri koreografije (spletu bunjevačkih igara, mađarskim igrama i vranjanskim igrama). Muškarci su priuzeli ženske uloge, a divojke su priuzele muške uloge. Željeni učinak je postignut, više nego što smo se nadali.

Broj gostiju je bio lip. Posli programa bila je bogata večera i zabava uz čuveni sastav "Gold" iz Sombora. Tokom večeri sa gostima je odigrano par zabavnih igara koje su izazvale veliko smijanje, opuštanje i još bolju zabavu.

U ranim jutarnjim satima, puna sala ovog Društva se polako praznila. Gosti su odlazili sa pitanjima: kada će ponovo biti novo druženje, a domaćini su sa zadovoljstvom ubirali plodove svoga rada. Prilozima s ove manifestacije prikupila su se sredstva koja će biti upotrebljena u obnovu nošnje našeg Društva.

Hvala gostima i domaćinima i želimo im uskoro novo druženje uz obostrano zadovoljstvo.

Veče druženja dva društva

U velikoj sali Doma VJ u Somboru održano je 13. novembra u organizaciji GKUD-a "Sombor" iz Sombora veče druženja sa našim Društvom. Folklorna sekcija našeg Društva predstavila se spletom bunjevačkih, mađarskih i šopskih igara. Nastupila je i najmlađa grupa Folklorne sekcije našeg Društva sa popularnom "cigančicom". Puna sala nagradila je sve sudionike velikim aplauzom

Druženja ova dva Društva u stalnom su usponu.

Antun Knežević

KUD "VLADIMIR NAZOR" DOMAĆIN SIDNICE

Dana 6.10.1998. godine naše Društvo je prvi put bilo domaćin Forumu hrvatskih institucija i organizacija u Vojvodini. Tom prilikom članovi Forumu su upoznati sa dilovanjem Društva. Prikazan je život i rad Hrvata u Somboru.

U radu Forumu raspravljalo se i o ostalim temama koje su predviđene dnevnim redom.

Po završetku službenog dijela sjednice gosti su bili lijepo počašćeni. Tako je u srdačnom druženju završen ovaj sastanak u Somboru.

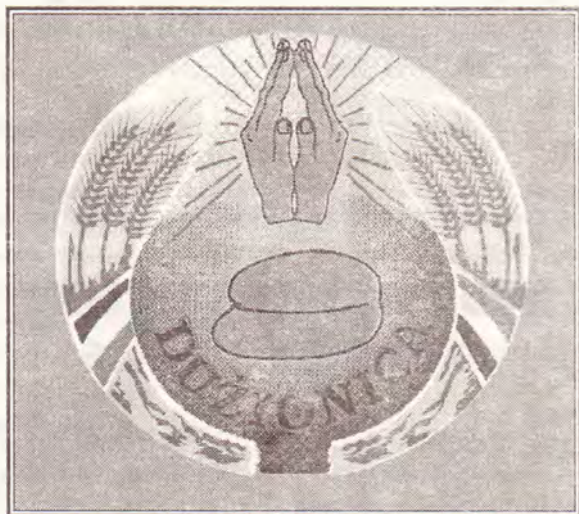
A.F.

DUŽIONICA U SOMBORU

Kao ranijih godina tako smo i ove proslavili ovaj naš lipi žetveni običaj. Slaveći dužionicu Hrvat-Bunjevac pokazuje svoju dušu. Tu je izražena tradicija, običaji, vira i kultura. Zato dužionicu čuvamo i obogaćujemo sa puno ljubavi.

Posljednjih nekoliko godina uveden je lip običaj da našu dužionicu prati još jedan ili više kulturnih sadržaja. Tako smo ove godine upriličili veće kulture u prostorijama našeg Društva. To veće imalo je tri dila.

Župnik Josip Pekaović blagoslovio je prostorije našeg Društva. U maloj sali Društva glavni urednik "Miro-ljuba" Josip Z. Pekaović predstavio je naš list, a ujedno su recitirane pisme koje su objavljene u "Miroljubu".



U gornjim prostorijama Društva Likovna sekcija priredila je izložbu slika. Gošće izložbe su bile slamarke iz Tavankuta sa desetak radova. Iz Sombora su izlagali: Franjo Takač, akademski slikar, Rozmari Mik, Cecilija Miler, Dušanka Raduka, Đorđe Radojević, Siniša Vulinović i Janoš Raduka. Posli razgledanja izložbe nastavljeno je druženje uz piće i kolače.

Osvanio je i taj željno očekivani dan. Bilo je lipo i

toplo vrijeme, baš pogodno za dužionicu. Parovi su se počeli okupljati oko 9 sati. Vrućina se već osiđala, a ushićenje i užurbanost još su više zagrijavali sve sudionike. Parova je bilo sa svih strana: Subotice, Tavankuta, Monoštora, Bačkog Brega i domaćina iz Sombora. Bilo je ukupno 44 para risara i oko 60 manje djece. Oko 10 sati svi su bili obučeni i krenili smo na svečanu Misu zahvalnicu. U crkvi smo svi zauzeli svoja mesta: dica oko oltara, a odrasli ispred klupa. Bilo je mesta i za svečane goste. Crkva je bila prepuna. Crkveni hor se trudio da pivanje bude što lipše i svečanije.

Misno slavlje pričvodio je župnik Josip Pekaović. Ova svečanost podsutila je mnoge sudionike na mnoge prošle godine nas i naših pridaka. Posli završene mise naša svečana povorka krenila je kroz grad uz pismu i igru, da bi našem gradu poklonili dio naše lipote i veselja. Prolaznici su nas promatrali sa zadovoljstvom jer su naši risari dilovali kao osveženje na podnevnoj vrućini. Uz pismu i veselje dočekali smo i ručak. Posli pozdrava gostiju, risara i svih prisutnih kojih je bilo oko 250 blagovali smo ponuđeno jilo. Sve do 17 sati trajalo je veselje, a potom smo se razišli kućama da se malo odmorimo i spremimo za večernju igranku.

U 20,30 parovi su pridali vinac pridsidniku Društva i to je bio posljednji službeni čin ovogodišnje dužionice. Igranka je trajala dugo u noć.

Na kraju bi se zahvalili ovogodišnjem bandašu **Saši Dorotić** i bandašici **Jasmini Raič**. Oni su službeno i dalje bandaš i bandašica do naredne dužionice.

U toku igranke i posli nje nama se javila nostalgična želja: da se ovako i do godine okupimo i proslavimo i ako Bog da, da se malo provozamo kroz varoš fijakerima.

Alojzije Firanj



Moja ravnica

*Volim je ovakvu rujnu i bujnu,
posutu paperjem bili oblaka
i viku u širokom polju našeg seljaka.*

*Volim kukurike u žitu i ševu
što nad glavom leprša i topot znojavog
vranca i raskiasala žita.*

*Sve je široko i toplo i široki osmih
u oku prpošne divojke, što mami
u ljubav ove ravnice.*

*Volim stisak ruke oko pasa
i jecaj ciganske violine i
sjaj miseca nad ravnicom kad
se raspojasa.*

Cecilija Miler

ZANIMLJIVOST

Kulturno-umjetničko društvo "Vladimir Nazor" iz Sombora proslavilo je 50-tu obljetnicu postojanja i rada petog mjeseca 1986. godine. Tom prilikom izdata je i Monografija Društva, koju je napisao Franjo Matarić.

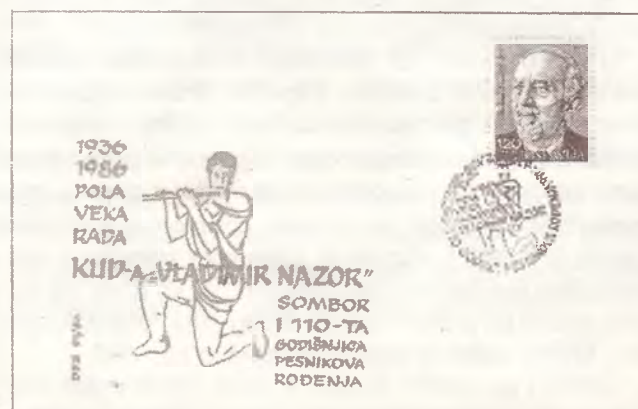
Društvo filatelista Sombor, pridružilo se proslavi i izdalo prigodnu omotnicu (kuverat) kojom je obilježeno pola vijeka rada KUD-a "Vladimir Nazor" Sombor i 110 obljetnice pjesnikova rođenja (30.5.1876.), a na pošti 25101 Sombor, dana 24.5.1986. bio je u upotrebi žig kojim su obilježeni ovi jubileji.

Omotnica je frankirana prigodnom poštanskom markom sa likom Vladimira Nazora izdatom 1976. godine u povodu 100-te obljetnice pjesnikovog rođenja.

O ovome je manje poznato, pa smatram da je interesantno iznijeti i ovaj važan podatak. Ova omotnica sa prigodnim žigom vrlo je cijenjena od filatelista.

U Somboru, 28. 10. 1998.

Ivan Burnać



DUŽIJANCA U SUBOTIČKOM ATARU



*Bandaš i bandašica
sa samunom kruva*

Od svih usiva zemljoradnici najviše brinu u odranjivanju žita, od sijanja do risa. Kadris urade, odanu, je! njim je za vratom njev najveći i najvažniji poso, kojim su ocigurali sime, kruv i donekle višak za rast blagostanja-kadgod više, a danas il' skoro ništa.

Ljudi odanu posli svakog većeg il' težeg posla, napose ako su ga uspišno obavili. Tako su kadgod i naši preci svršetak risa obavili svečano. Od pamtivika je u skoro svakom bunjevačkom salašu našeg atara, svršetak risa bio otprilike nalik jedan drugom.

Risari su zgađali da posljednji otkos u pripelici padne dobrim prid podne. Nju su uradili u čisto: svezli su i sneli snopove u stave, otkaleg su risari sadili krstine, a risaruše sa srnike grabljama skupile mršavinu. Kad je posljednji "popo" pokrio krstinu risari su zadovoljno odanili.

U međuvrimenu je bandašica il' najpritnija risaruša, dok su dovršavali posljednju pripelicu, iz vlača žita isplela vinac i natakla ga bandašu na šešir, a vrlo često i sebi isplela vinac od poljskog cvića. Ostalim risarima i risarušama su ispleli perlice, okitili su se poljskim cvićom, onda su se risari sa kosom na ramenu, risaruše sa grabljama, kukom (il' srpom), đugom il' čobanjom poređali u par i pridvođeni bandašom i bandašicom očli sa njive. Išli su u paru, svako po jednim vagašu litnjeg puta. Usput su zapivali i tako iz dalekog navistili da dolaze na salaš.

Gazda i gazdarica su znali kad će otprilike doć risari,

čekali su ji' lipo obučeni u ladu, a čim su ušli u ledinu izašli prid nji'.

Taj u risu jedva dočekan i najsvečaniji susret skoro u svakom salašu je počo (otprilike) ričima bandaša: "Faljen Isus, gazda. Ris je gotov. il' uradili smo ris... imate (toliko i toliko) krstina..." a gazda ga je dočeko: "Amen uvik. Fala Bogu na radu i lipom vrimenu da se sve dobro svršilo... da ćemo svi imat kruva..." Na to je gazdarica bandaša i risare poškopila svetom vodom ričima: "Blagoslovio vas Bog..." Uzela bi vinac od bandaša, u sobu ga obisila nad svetnjačom i propećem, a otaleg je skinila vinac ispleten od mladog žita na blagoslovu na Markov. Žitni vinac će tamo visit do vinca od mladog žita sa blagoslova slideće godine.

Čim je gazdarica unela vinac kogod je od risara polio vodom risarušu, ona je na to uzvratila i to se pritvorilo u jedno veliko polivanje sviju, nuz skičenje i smijanje - kako samo mož bit polivanje vodom u kanikuli - kad poditnje odrasli. Polivanjem su se malo razladili, razgalili tilo i dušu. Malo posli gazda je pozvo risare za astal na piće. U međuvrimenu do užne su se dogovorili kad će počet vozit, ko će bacat snopove, a ko će bit na kamari i stat u alašu. Kad su sva čeljad posidala za astal. reduša je donela zdile sa čorbom, gazda je pridvodio molitvu i biranim ričima se zafalio bogu na uspišno urađenom risu i na rodu žita. Risare su svudan cinili i zato su u pročelje nuz gazdu

i gazdaricu sili bandaš i bandašica, do nji risari, a onda po redoslidu druga čeljad.

Iako su naši preci znalački šporovali na svačem, da njim mož poza-vidit svaki ministar financija, užna na dužijancu je bila ko za "prid kuma": najpre su ili dvi fele prsnaca, posli svilenu čorbu skoro svudan od morkače, onda meso iz čorbe s litnjim sosom, pa paprikaš od pileža, a često i praseći, posli njegov pečenicu i na kraju bunjevački ponos - pogaču s makom, a ako je reduša bila na glasu onda je ranije spremila otezanu pogaču s makom. Užnu su zalili vinom i vodom. S ovakom užnom se nisu žurili i ona se dobrim oteglu, sa pripričavanjem kojekaki (ne)zgodu iz risa.

Tu i tamo se događalo da se baš onda u salašu trevi i svirac, kadgod gajdaš, a u novije vrime i harmonikaš. Pismom i kolom su razgalili dušu i tilo, tako se svršetak risa pritvorio u veselje.

Ovaki svečani svršetak risa naši preci su prozvali dužijanca, koja je ovamo u davnini nastala, razvila se i održala u bunjevačkim salašima subotičkog atara i okoline.

Ubrajam se med one sritnike da sam kod dide više godina radio ručni ris, duro njegovu teškoću, radovo se poslišnjem svezanom snopu mršavine i lipoti proslave - obiteljske dužijance.

Ovaj jedinstven, bogat i vrlo lip narodni običaj kerski plebanoš Blaško Rajić je 1911. godine uno u crkvu, da se svi zemljodilnici skupe i u njoj zajedno izmole zafalu Bogu na uspišno urađenom risu i rodu žita. Za crkvenu dužijancu Rajić je odabro Veliku Gospojinu, jel' je onda i litnji god kad u varoš dođe tušta svita. Rad tog je crkva uvik bila pritiska da primi sve ljude, al su zato mogli sudilovat u prošijunu zafale. Crkvena dužijanca se drži svake godine od onda do danas. U međuvrimenu su i u nikim salašarskim i seoskim župama utemeljili dužijance: Tavankutu, Đurđinu, Maloj Bosni, Žedniku (Starom), Bikovu, a od 1996. godine i u Bajmoku.

Priduzimljivi ljudi su 1968. godine prvu gradsku dužijancu, u kojoj su u velikoj povorki sudilovali risari sa ondašnjim mašinama sa kojima se onda proizvodilo žito. Ova prva velika povorka uz sudilovanje blizu 1.000 duša, prid skoro 30.000 gledača tribala postat stalno turističko znamenje grada. Međutim, ondašnji vlastodršci su joj iz godine u godinu dodavali i take dilove koji nemaju nikake veze sa risom, pa je ona postala litnja parada svega i svačeg, čime je izgubljena bit dužijance.

HKUD "Bunjevačko kolo" je uspilo 1990. godine obnovit gradsku dužijancu samo sa dilovima koji se odnose na ris i tako je ona nanovo uokvirena u prvobitni oblik - proslavu svršetka risa.

Godine 1996. su objedinjene crkvena i gradska u jedinstvenu dužijancu, koja se i danas drži. Sadašnja dužijanca svojim priredbama obogaćuje kulturno lito Subotice, obuvaća oko 25 razni priredbi, a naj-svečaniji dio je na Veliku Gospojinu il' u nedilju prid nju, kad se na velikoj biskupskoj misi prinesu darovi risara i blagoslovi samun kruva, ispečen iz brašna novog žita. Posli mise velika povorka iz crkve ode prid varošku kuću di bandaš i bandašica pridaju blagoslovljen samun kruva purgermajstoru koji se prigodnim ričima zafali na tom skromnom al' zdravo vridnom daru, a ujedno se zafali i svim risarima na urađenom risu.

Ovaku svečanu proslavu svršetka risa imadu samo Bunjevci, drže je od davnina, brižno je niguju, s njom se diče i ponosno pokazuju i drugim narodima.

(Ispušten je detaljni tumač manje poznatih riči koji je autor priložio ovom tekstu. Na ovo smo se odlučili radi manjka prostora na stranica-ma "Miroljuba")

Subotica, 15. srpnja 1998. godine.

Alojzije Stantić

ZAHVALJUJEMO NAŠIM DAROVATELJIMA

*Mato Matarić
Perica Pavlović
Stipan Lukić
Karlo Logo
Raič (Lugovo)
ĐĐ. "Boja" Sombor
Jakob Pfeifer
"Sombor-banka" Sombor
Z. Zadruga "Ravangrad"
Kata Matarić
Gojko Zejko
Pera Radojević
Ester Krajniger
Radio "Spektar" i "Sonet"
Žiga Fratrić
Franjo Parčetić*

SIĆANJE NA SEK MANDU

Dana 15.09.1998. godine umrla je Manda Matarić r. Karas. Mi smo je svi zvali sek Manda.

Rođena je prije 75 godina od oca Šime i majke Roze. Pokojna Manda potiče iz sridnje stojeće zemljoradničke obitelji. Sve što su imali bilo je stečeno mukotrpnim radom. Manda se udala za Gašu Matarić i sa njim imala dvoje dice: Matu i Pavla. Kroz život je puno radila, a najviše je bila ponosna na svoju obitelj. Njezini najdraži bili su joj sve na svitu.

Od prvog dana osnivanja našeg Društva od 1936. godine sek Manda se aktivno uključuje u rad. Bila je jedna od dviju prvih pratilja barjaka Društva. Ta počast ukazivala se samo posebnim članovima Društva. U mladim danima piše i objavljuje stihove. Kroz sve godine svog života bila je aktivni član i sudionik svih važnijih manifestacija u našem Društvu.

Pokojna sek Manda bila je izuzetno dinamična osoba. Iza sebe je ostavila svitao primer svojim najbližima. Svi joj se zahvaljujemo za sve učinjeno.

Franjo Krajniger

Iz kulturne istorije

DR. JOSIP ANDRIĆ

(kompozitor, muzikolog, publicista...)

Rođen je 14. marta 1894. godine u Bukinu (Mladenovo) u Bačkoj. Potječe iz šokačke obitelji. Životni put završava u Zagrebu 9. decembra 1967. godine.

Osnovnu škulu pohađao je u svom rodnom mistu i sremskom mistu Morović. Bio je najbolji učenik među svojim vršnjacima. Još kao dječak pokazuje velik interes za muziku. Zato mu je otac u osmoj godini života kupio tamburicu, a kasnije harmonij. Na ovim instrumentima odlično je svirao.

Gimnaziju je završio u Slavonskoj Požegi 1913. godine. U gimnaziji mu je otac kupio violinu, pijanino i klavir, na kojima je također sam naučio dobro svirati. Za završni maturski koncert naučio je svirati i gajde. Kao muzički nadaren mladić u prvom razredu gimnazije svirao je u školskom tamburaškom orkestru, a zatim je postao i njegov dirigent, kao i dirigent školskog hora. Tada je počeo uzimati satove klavira, violine, nauke o harmoniji, muzičkim formama i instrumentalizaciji. U međuvremenu je počeo komponirati i do završetka gimnazije napisao je 40 različitih kompozicija koje su objavljene u školskom listu "Slavonac" te u listovima Sremskih Karlovaca i Siska.

Želja mladog Josipa Andrića je bila da studira na muzičkom konzervatoriju, ali je na inzistiranje oca upisao i završio pravo u Zagrebu. Istovremeno je završio Višu trgovačku škulu u Pragu, a slušao je i dva semestra filozofije na Teološkom fakultetu u Innsbuku.

Po završetku studija Andrić je proputovao cijelu Jugoslaviju, Čehoslovačku, Poljsku, Austriju, Nemačku, Italiju, Švicarsku, Francusku, Englesku, Irsku, Grčku, Palestinu, Liban, Siriju i Egipat. Pisao je putopise i reportaže za novine, štampao je i izdavao razne putopisne knjige. Književnim radom se bavio pišući kraće pripovetke, novele, romane i drame. Privodio je sa češkog, francuskog, nemačkog i mađarskog jezika. Pisao je studije iz oblasti prava, ekonomije i drugih oblasti. Bio je urednik i član redakcije više novina i časopisa. Urednik u Hrvatskom književnom društvu "Sv. Jeronima" bio je puni 33 godine. Kao protivnik fašizma jedno je vrijeme za vrijeme drugog svjetskog rata bio u koncentracijskom logoru.

Više i značajnije misto, od novinarskog i književnog rada, obuhvaća njegov muzički, muzikološki i kompozitorski rad. Mnogo je vremena posvećivao proučavanju narodne muzike, te je melografski skupio i zapisao preko 2.000 narodnih melodija iz Bačke, Srema, Slavonije i sa Hvara. Kao melograf, u našoj opštini sakuplja je narodno blago u Somboru, Čonoplji, Svetozar Miletiću, Bačkom Bregu i Bačkom Monoštoru i tako ih sačuva od zaborava.

Kompozitorski opus Andrića sadrži oko 700 različitih dila, a za Sombor je značajna njegova "Kantata o Somboru" i opera "Dužijanica" iz Bunjevačkog života. U Somboru je 1957. godine izvedena njegova opera "Na vrbi svirala", prvo muzičko-scensko dilo iz života bačkih Šokaca. Pojedine svoje kompozicije poklonio je Simfonijskom orkestru i KUD-u "Vladimir Nazor" u Somboru. Posebno misto među kompozicijama zauzimaju one napisane za tamburaške orkestre. Na polju crkvene muzike stvorio je pedesetak kompozicija. Pored niza drugih priznanja, povodom sedamdesete godišnjice nesebičnog života i priko pola veka aktivnog prosvitnog rada, godine 1964. Papa Pavao VI. dodijelio mu je odlikovanje Komendatora reda sv. Grgura. Zahvaljujući neumornom zauzimanju dr. Josipa Andrića bl. Nikola Tavelić je 1971. godine proglašen prvim hrvatskim svecem.



Komponirao je oko 150 kola u narodnom stilu. Za naše podneblje značajna su ona dva: Somborsko i Monoštorsko. Bilo bi lipo kada bi ih naši folklorasi imali na repertoaru. U kolima su mu uspomene na misto rođenja, misto školovanja, na trenutke iz života i na osobe iz svog okruženja. Za svako svoje od petoro dice komponirao je uspavanku i kolo.

Muzički je obradio bunjevačke i šokačke plesove, komponirao "Šokačku" i "Bunjevačku elegiju", stvorio kantatu "Šokački svatovi"... U sebi je nosio misao i snagu pisme svog rodno kraja i bunjevačko-šokačke ravnice. Njegovo obimno dilo na muzičkom polju rezultat je velike radne energije, volje i ljubavi za svoj narod. Ovo je samo mali doprinos podsjećanju na muzičkog velikana, koji je ponikao iz naše Bačke.

Ivan Kovač

MIKA IVOŠEV I KUD "VLADIMIR NAZOR"

Ove jeseni u Bačkom Bregu održana je, po prvi put, kulturna manifestacija "Mikini dani", u organizaciji misnog kulturno-prosvitnog društva "Silvije Strahimir Kranjčević". U centru sela podignuta je litnja pozornica i na njoj postavljen spomenik Miki Ivošev, vodi nadaleko poznatog "Mikinog šokačkog tamburaškog društva", koje je osnovano 1921. godine. U programu manifestacije učestvovali su mnogi, a zapažen nastup imo je i Tamburački orkestar KUD-a "Vladimir Nazor" iz Sombora.

Saradnja orkestra Mike Ivošev u HKD "Mirosljub" počela je prvih dana osnivanja Somborskog društva. Na prvom Prelu koje je "Mirosljub" organizirao 7. februara 1937. godine, u hotelu "Sloboda", svirao je "Mikino šokačko tamburačko društvo" u sastavu: Mika i Matija Ivošev, Josip i Petar Ilić, Marin Tubić i Petar Kolar. Prva saradnja zapamćena je i po neprijatnosti koju je izazvala nekolicina gostivi. Iako je priredba prijavljena kao priredba sa kulturnim sadržajem, u jednom trenutku dok je muzika svirala bećarce, grupa gostivi je pivala novokomponirane bećarce sa političkim sadržajima. Zbog tog su, rešenjem Predstojništva gradske policije, novčano kažnjeni organizatori Prela Antun Matarić i Stipan Bogdan svaki sa po 500 dinara, četiri gosta (pivača) svaki sa po 500 dinara i članovi Mikinog orkestra svaki sa po 150 dinara.

Usprkos tome, saradnja je nastavljena na opšte zadovoljstvo i trajala je sve do smrti Mike Ivošev. Još u mnogim prilikama, prije i posli drugog svjetskog rata, Mikin orkestar je zabavljao građane Sombora i članove KUD-a "Vladimir Nazor". Ovog vrsnog muzičara opivo je i Zvonko Bogdan "...a svirat će Mika iz Berega...". U spomen na Miku Ivošev, u Bačkom Bregu će se svake godine organizirati FESTIVAL TAMBURE.

Ivan Kovač

Uređuje: Zlata Pekanović

ZA LJUBITELJE CVIĆA

Da lipota traje

Pogled na cvijeće uvijek nas oraspoloži naročito u ovim zimskim danima kada je sve oko nas sumorno i mrvivo. Ali cvijeću u vazi treba posvetiti malo pažnje da bi što duže trajalo.

Prije stavljanja cvijeća u vazu posječite sve drške. Ovo je vrlo važno učiniti, a rez treba biti kos a kako bi površina, priko koje cvit uzima hranu bila što veća. Za podrezivanje koristite oštar nož. Moraju se odstraniti svi suvišni i suvi listovi tako da nijedan list ne bude u vodi. Lišće u vodi trune, što je povoljno za razvoj bakterija. Vaza ili koja druga posuda za cvijeće treba biti potpuno čista. Nije potrebno sipati previše vode, cvijeću više prija ukoliko su stabljike uronjene samo par centimetara u vodu. Preporučuje se mijenjanje vode svakodnevno. Međutim, ukoliko cvijeće stoji u hladnijim prostorijama nije potrebno svakodnevno mijenjati vodu.

ASTAL PO PROTOKOLU

Čaše

Lip stolnjak, čaše, salвете i još koji ukras na astalu čine svako ilito malom svečanošću. Ne moraju to biti skupocine stvari, ali lipo i pravilno postavljene, često učine da se i manje ukusno ilito pojide u slast. Evo nekoliko savjeta kada su u pitanju čaše.

Čaše se uvijek stave sa desne strane tanjira i to redoslicom kako će se upotrijebiti: od desna na lijevo. Čaša za vino je sa širim otvorom i tankom visokom nožicom. Ako se uz prido služi pivo, onda je prva u redoslidu čaša za pivo. Čaša za crno vino je malo niža od čaše za vino, sireg je obima i malo zatvorenijeg otvora, kako bi se zadržavala sobna temperatura vina. Ona se stavlja odmah iza čaše za pivo ilito pivo. Čaša za vodu može biti sa drškom, šira i ravna i duboka. Naravno nepotrebno je naglašavati da sve ove čaše treba da su iz istog servisa, to jest dizajna, jer samo tako diluju kao skladna cilina.

Časice za rakiju i ostala žestoka pića ne stavljaju se na astal, jer se ta pića piju kao aperitiv prije sidanja gostiju za astal. Triba napomeniti da se iz širokih čaša sa ravnim dnom, kao što su čaše za vodu, može služiti viski.

SAM SVOJ KOZMETIČAR

Suva koža

Suvu kožu odlikuju pore i tanki sloj, pa su obrazi često prikriveni proširenim kapilarima. Koža izgleda tromo i bez sjaja, jer joj nedostaje vlage i masnoće. Za čišćenje ovog tipa kože ne smi se upotrijebiti sapun nego blago mliko za čišćenje, koje se nanosi vatom. Tonik za čišćenje ne smi sadržavati alkohol, a suva koža će bolje upijati kremu ukoliko se jedanput nediljno očisti pilingom, takođe za suhu kožu.

Suva koža, kojoj nedostaje vlaga, može se čak dva do tri puta nediljno tretirati vlažnom maskom. Potrebno je piti puno tečnosti i izbjavati tamne prostore, direktne sunačne zrake i solarijum.



ZIMSKE NEDAČE

GRIPA I KAKO JE LIČITI

Jedna nedilja gripe, jedan mjesec komplikacija. To se događa hiljadama ljudi širom svijeta. Najviše obolijavaju dica, hronični bolesnici, oni koji žive u lošim prilikama i stariji koji trpe od hroničnih bolesti disajnih organa i srca.

Već pri prvim znakovima gripe se liči sredstvima koja snižavaju temperaturu. Preporučuje se dosta vode i čaja, jer se znojenjem gubi tečnost. Poželjno je u krevetu provesti više dana. Ukoliko ni posli više od četiri-pet dana nema poboljšanja najbolje je otići doktoru koji će vas prigledati i odlučiti o daljoj terapiji. Nikada ne bi trebao olako pričati priko kašlja, slabosti i gubitka apetita.

OBITELJSKI KUTAK

Razlika u godinama

Kada prvo dite prohoda, mnoge majke počele da rode i drugo. Postoji li idealna razlika u godinama?

Manje od tri godine, prednost je za majku u tome što je završila sa trudnoćom, pelenama i noćnim buđenjem i brzo se može vratiti poslu. Što se dice tiče imaju slične interese: rado se igraju zajedno. Mana je u tome što je majka fizički i psihički umorna, a dica se često svadaju i tuku.

Tri do četiri godine, dobra je strana u tom što su se starija dica već osamostaila, pa majka ima više vremena za mlađe. Manje je suparništva među mališanima jer su im interesi različiti. Loša strana je u tom što se starije dite zna osjećati zaboravljenim, izgnanim iz porodice i smeta mlađe svojom ljubomorom.

Priko pet godina, svako dite dobije dovoljno pažnje odraslih i manje je suparništva među njima. Prednost je u tome što starije dite često pomaže mlađima. Međutim, pošto su interesi različiti, teže je organizirati obiteljski život.



IZ ŽIVOTA SOMBORSKIH ŽUPA

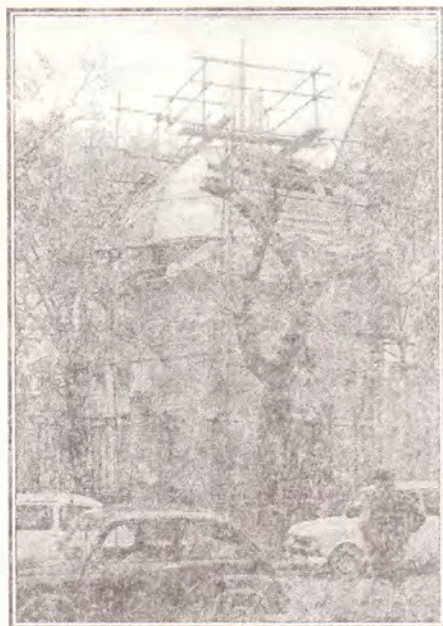
Za vrućih ljetnjim mjeseci i ove smo godine proslavili nekoliko našim mjesnih blagdana. Među znamenitije svečanosti svakako spada Dužijanica koja je proslavljena prve nedjelje u osmom mjesecu. Naredne nedjelje istog mjeseca slavili smo proštenje u kapelici Snježne Gospe u Čičovima. Treće nedjelje istog mjeseca slavljeno je proštenje na Velikom Katoličkom groblju - sv. Roko.

U devetom mjesecu proslavili smo opet dva proštenja: Ime Marijino na Nenadiću i s. Križa u Somboru. Uz proslavu proštenja u crkvi sv. Križa bilo je upriličena i primopredaja župe novom župniku. Svečano misno slavlje predvodio je vlč. Đurica Pardon, župnik iz Batine. U sklopu misnog slavlja vjernici župe sv. Križa su se oprostili od dosadašnjeg župnika vlč. Franje Ivanković i zahvalili mu učinjeno kroz proteklih osam godina svećeničkog služenja u Somboru i okolici. Ujedno su mu poželjeli još puno plodnih godina u novoj sredini: Gornjem i Donjem Tavankutu, te Ljutovu. Novoimenovanom župniku vlč. Lazaru Novaković zaželjeli su da se u novoj sredini što prije snađe te u suradnji sa svećenicima, zauzetim vjernicima i svim ljudima dobre volje učini što više dobra župama koje su mu povjerene i ovome gradu.

Sredinom jedanaestog mjeseca vjernici župe sv. Nikole Tavelića na Bezdanskom putu slave svoje proštenje. Ovogodišnju proslavu uveličali su pjevači iz Male Bosne koje je predvodila gospođica Jelena Demšedi. Misno slavlje vodio je o. Marijan Kovačević, fra-njevac iz Subotice.

U župi sv. Križa održane su dvije kršćanske tribine za odrasle. U desetom mjesecu gosti tribine bili su: mr. Josip Buljovčić i Milovan Miković iz Subotice. Oni su govorili o životu i radu g. Blaška Rajića s osvrtnom na "Ep Slavu". U jedanaestom mjesecu gost tribine bila je s. Silvana Milan koja je govorila o životu i radu Službenice Božje Marije Petković.

J.P.



KAPELA SV. IVANA NEPOMUKA U SOMBORU

Ove jeseni započeli su radovi na temeljitoj obnovi znatno oštećene kapelice sv. Ivana Nepomuka koja se nalazi u najstrožijem centru Sombora.

Ova kapela izgrađena je 1751. godine i posvećena svecu kojega kršćani štuju kao zaštitinika od poplava, zaštitnika mostova i sveca ispovjedne tajne. Ova kapelica jedna je od nekoliko koja je u našoj biskupiji posvećena sv. Ivanu Nepomuku. Somborska kapelica sv. Ivana Nepomuka proglašena je spomenikom kulture nulte kategorije, što naravno samo po sebi govori i, naravno, obavezuje, da je otrgnemo sudbini propadanja te da ju sačuvanu ostavimo i budućim pokoljenjima.

Ove jeseni u planu je da se dovrši zamjena drvene konstrukcije krova i postavi novi lim. Potom će uslijediti priprema vanjskih zidova za malterisanje, a onda ukoliko bude sredstava na proljeće trebalo bi pristupiti i uređenju unutrašnjeg dijela same kapele. Na kapeli su i tri prozora koji su nekoć bili ukrašeni vitražem. Za jedan vitraž imamo darovatelja a druga dva čekaju svoje darovatelje. Osim vjernika naše župe koji prema svojim mogućnostima daruju za ovu svrhu želimo se na poseban način zahvaliti Skupštini općine Sombor, Ministarstvu kulture R. Srbije, Somborskoj Banci i tvornici akumulatora iz Sombora koji su darovali onaj najznačajniji udio potreban da se u ovaj posao moglo ući.

Bilo bi lijepo da se započeto može što brže i kvalitetnije dovršiti. Na godinu Sombor slavi značajni jubilej, 250 godišnjicu proglašenja slobodnim gradom. Svojim darom za kapelu darujete svoj grad za jubilej.

Josip Pekanović

KARBINJE

(Moje sićanje)

Za nas dicitu, a bilo nas je četvero: nas tri sestre i brat, najlipši dio godine bio je decembar misec. Moji roditelji su bili paori koji su mukotrno radili na ovoj našoj ravnici: orali, kopali, gajili josag, sve i svašta, da bi nas izdržavali, što god stekli i nas poslali u škole. No, kako bi prolazila jesen, kuruzi bi se obrali, uvezla kuruzovina, posijalo žito, a svinji se metili na ranu za klanje. Tako je bilo manje posla pa su moji roditelji imali malo više vremena za divane i spremanje za Božić.

Kako je decembar misec vrime Adventa, priprave za Božić, mi smo se tome najviše radovali. S radošću smo iščekivali pridbožične svece: sv. Nikolu, sv. Barbaru, sv. Lucu. Uz dan ove zadnje svetice bilo je vezano sijanje žita u male cričice.

Događaj kojeg se najradije sićam bile su karbinje - svi-njokolj. Do decembra svinji su bili dosta debeli. Moj je otac izabro dan prije Božića da zakolje jedno svinjče kako bi bilo friškog mesa za nailazeće svece, a ostale svinje smo klali u januaru i tom prilikom pravili večeru. Ja sam taj dan jedva čekala jel to je bilo okupljanje sve rodbine, a bilo nas je dosta. Dan ranije smo očistili bili i crni luk, raspemili sobu, skinili velike sude sa tavana. Moj je otac spremio dobrog baranjskog vina u balone, a rakije smo imali naše. Klanje je počelo u ranu zoru. Svinje je klaao moj otac uz pomoć rodbine koji su došli na mobu. Počelo se sa rakijom iz one male šarene boce i iz fićoka kojeg je moj baćo najviše volio. Zdravo su se žurili s poslom, da rasprave, da bi nam mama pekla džigericu s bilim lukom i meso brzo pečeno. Bože, kako je to bilo fino i ukusno. Tako finog danas više nema, ili ja više nisam za take ručkove. Mama je bila u stalnom poslu jer su muškarci stalno vikali: Janjo daj krpnu, daj vangli, onu crnu krastolu, korto di ćemo kobasice.. E, tu sam ja kibicovala, mislim oko kobasica, jer zdravo sam volila suve kobasice, ali bile su dobre i one

pečene ili u krumpir paprikašu. Zdravo sam volila isti one debele domaće slanine. Nisam tada ni znala da postoji ona s dva reda mesa ko danas. Ženski dio mobe se rasporedio oko čišćenja criva. Mama je zamislila tisto za kolačiće i metila na paorsku peć da se dobro digne. Ja sam morala ložiti tu peć i bila sam bisna što moram paziti da bude dobro užarena jer će mama tu peći meso i kobasicu. Mama se, ako je poso dobro išo potrudila da ispeče kifle sa salom. Bože, kako su bile fine, lipe, a listaju se ko knjiga. Kako se bližilo veče tako smo postavljali astal, bili čaršap i sve po redu. Nama se dicama namistilo u kujni uz plejane tanjire i čaše s uvetom, što bi danas kazali, krigla. Sve je postalo ubrzano: kuvala se friška čorba, meso i kobasice se vadile iz peći, a kolačići se završavali. Kolačići su bili oni fini s plašom, a ili su se zajedno s pekmezom od šljiva i kajsija. Počeli su dolaziti gosti. Oma se sidalo za astal: prvo stariji ujaci, stric, tetkovi pa onda žene i na kraju strina koja se udala te jeseni. Po običaju nova mlada je morala domaćinu prati noge, a to je bio moj Babo. Prala je noge finim roznim mirišljivim sapunom, brisala šlinganim peškrom na crvene ruže i plave golubove. Da bi malo prkosili novoj mladog umazali su mom Babi noge blatom. Tako su se šalili i molili mladu da ona opere Babi noge kad ima tako fin sapun i peškir. Ja sam sve to sa čuđenjem posmatrala jer mi je bilo zdravo žao moje strine i onog lipog peškira. Misllila sam kako ću ja to morat radit kad budem nova mlada. No, dok sam ja prispila do udaje i nove mlade ovaki se običaji zaboravili, a noge se tuširale u kadi. Šteta, jer mi je moja mama spremila puno lipi šlingani peškira. Oko tog pranja nogu smo se svi siti nasmijali i usput se dobacivalo, a posli tog su počele pripovitke: jel ste čuli da je sek Kata čula niku lupnjavu na tavanu tačno u ponoć, a to je bila živa istina, a ispod svetonce joj se ukazala njezina pokojna čer. lju, al sam se ja bojala ti pripovidaka al sam ih i dalje slušala. Onda je moj tetak Joso: znate da je Imra vidio vištice na raskrsnici u ponoć kad je išo iz branča, sve igraju u kolu i njega zovu, a on biž kući onako muški. Te pripovitke su trajale duboko u noć. Naravno, kogod se i napijo pa se i pisma zaorila: onaj naš lipi bećarac kako su ga moja Mama i Teta znale lipo pivati, a moj Babo je zapivo onu njegovu omiljenu lovačku "Kad sam sinoć išo u lov na jelene". Ja sam sa mojim sestrama i bratom zaspala onako na dunjama razmišljajući kad ćemo što prije ići na druge karbinje di će moji roditelji na mobu, a mi dica uveče na večeru...

Hermína Malković

Internet je preko nas došao u Suboticu - budite sa nama!



Postanite prijatelj Interneta!

Predstavite svoju firmu svetu! ✓
Izradujemo www prezentacije i držimo ih na Sveuskoj mreži

Kompletna ponuda Internet servisa ✓
Subotičko čvorište je kod nas

Naučite koristiti Internet i Vi ✓
Kurs traje 16 časova

Sve INFORMACIJE možete dobiti u našem Informativno-prodajnom centru
✉ BRAČE JUGOVIĆA 5

Radno vreme: 9 - 19 sati

☎ 555-765

E-mail: admin@tippnet.co.yu
Home Page: www.tippnet.co.yu



MIROLJUB (izlazi 4 puta godišnje).
Izdaje Kulturno-umetničko Društvo "Vladimir Nator", 25000 Sombor, Venac Radomira Putnika 26, tel. 025/ 38-173
Uredništvo: Josip Pekaović - glavni i odgovorni urednik, Cecilija Miler - zamjenik glavnog i odgovornog urednika i likovni urednik, Franjo Ivanković - tehnički urednik, Zlata Pekaović, Ivan Kovač, Alojzije Firanj, Franjo Krajniger, Zoran Čota.
List je registriran u Ministarstvu za informacije Republike Srbije broj 2583 / 03. 02. 1998.
E-mail: Miroljub@Tippnet.co.yu
Prijelom teksta: mr. Ervin Čeliković.
Tisak: GIP "Prosveta", Sombor, Trg Koste Trifkovića 8, tel. 025/22-833
Tiraž: 800.

IVAN ANTUNOVIĆ

Ivan Antunović rođen je 19.6.1815. godine u Kunbaji, na teritoriju današnje Mađarske. Kunbaja se nalazi uz samu granicu nasuprot Gornjeg Tavankuta. Otac mu se zvao Josip, plemićkog je porijekla, a majka Manda rođena Petrić. Otac mu je rano umro, a majka ostaje sama sa petoro djece. Majci je pomogao rođak Albert Antunović koji je kasnije poslao mladog Ivana u školu. Pučku školu Ivan je završio u Bač Aljmašu, a gimnaziju u Subotici. Studirao je u Pečuhu, Segedinu i kasnije u Kaloči. Pohađao je više studija, koje je morao prekinuti zbog teške bolesti. Poslije oporavka upisuje i završava studij teologije u Kaloči. Za svećenika je zaređen 1838. godine. Službovao je u Čantaviru i biskupskom dvoru u Kaloči. Za župnika u Bačkom Aljmašu, na svoju molbu, imenovan je 1842. godine. Preporodio je župu za kratko vrijeme. Godine 1859. imenovan je kaločkim kanonikom na preporuku nekoliko uvaženih uglednika. Cijeli život teško je poboljšavao, ali je i pored toga putovao cijelom Bačkom, a kasnije Europom. Poznao je veliki broj jezika. Godine 1876. Ivan Antunović je imenovan naslovnim biskupom Bosone. Ivan Antunović nije doživio biskupsko posvećenje zbog nejasnih okolnosti. Umro je 1888. godine i pokopan u zajedničku grobnicu pokraj svoje majke u Kaloči.

Biskup Ivan Antunović ostavio je neizbrisiv trag. Pokrenuo je i izdavao više godina **"Bunjevačke i šokačke Novine"**, **"Bunjevačku i šokačku Vilu"**. Napisao je petnaestak knjiga od kojih je većinu sam objelodanio vlastitim sredstvima. Iškolovao je oko 200 učenika, a u njegovoj kući dnevno se hranilo oko 60 siromaha. Bio je veliki dobrotvor i narodni preporoditelj. Bio je osoba široke kulture. Pisao je knjige različitih sadržaja: **"Slavjan"**, **"Razpravu..."**, **"Bog s čovikom"**, **"Čovik s Bogom"**, **"Odmetnik"**, **"Poučne iskrice"** i **"Naputak"**.

Biskup Ivan Antunović zalagao se oko ujedinjenja svih dobronamjernih kulturnih djelatnika onoga vremena našega naroda. Posebno je surađivao sa biskupom Josipom Jurjem Strossmayerom i Ilijom Okrugićem. Nije žalio truda ni sila samo da postigne konačni cilj, a to je: ujedinjenje svih Bunjevaca i Šokaca. Neumorno je radio na ujedinjenju svih južnih Slavena zbog jednog cilja: kako bi se lakše oslobodili tuđe



vlasti. U svojim kasnijim godinama Antunović je korigirao ovo svoje mišljenje.

Od posebnog je značenja Antunovićevu zauzimanje na ekumenskom području. Stalo mu je do međusobnog boljeg upoznavanja i zbližavanja između svih kršćana. Na osobit način zauzima se oko jedinstva između katolika i pravoslavaca.

Plodove Antunovićevog rada i danas osjećamo. O njemu premalo znamo a toliko nas je sve zadužio svojim nesebičnim radom i žrtvom života.

Poslije Ivana Antunovića njegovo započeto djelo pokušali su nastaviti mnogi zauzeti kulturni i prosvjetiteljski djelatnici. Antunovićev požrtvovni primjer bio im je nadahnuće.

Ivanu Antunoviću i njegovu djelu posvećuje se više interesa u novije vrijeme. U posljednjih petnaestak godina o njegovu životu i radu napisano je pet diplomskih radnji na različitim fakultetima. Tako je lik ovoga neumornog kulturnog i vjerskog djelatnika otrgnut zaboravu.

Franjo I.